

ฐานข้อมูลท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร-ตาก

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

เรื่อง สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต) กับจารึกนครชุม

รายละเอียด

เมื่อราวปลายรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พระยากำแพงเพชร(น้อย) ได้ปลงศพท่านผู้หญิงแพง ซึ่งท่านเป็นธิดาของ พระยารามณรงค์สงครามรามภักดีอภัยพิริยะปราชกรมพาทู (พระยากำแพงเพชร นุช) กับ ท่านผู้หญิงชี นามกาวิ ผู้สร้างวัดชีนางเกา ท่านผู้หญิงแพงมีศักดิ์เป็นมารดาของพระยากำแพง(น้อย) และมีศักดิ์เป็นป้า ของหลวงพ่อดโต ได้รับพระราชทานไฟพระราชทานและจัดการศพที่หาดทราย หรือตรงข้ามโรงสีนายล้อม นุดตโยธินซึ่งเป็นบ้านของท่านมาแต่เดิม ปัจจุบัน ได้สูญหายขึ้นมาเป็นสิริจิตอุทยาน ในการนี้สมเด็จพระพุฒาจารย์โต ได้เสด็จมาในงานด้วย เพราะท่านผู้หญิงแพง เป็นป้า สมเด็จพระพุฒาจารย์ โตได้เสด็จไปประพาสในที่ต่างๆ ถึงวัดเสด็จ เดิมชื่อวัดไชยพฤกษ์ สังเกตเห็นปลวกอยู่แห่งหนึ่ง คือที่มณฑปพระพุทธบาทสวมไว้ นั้น จึงเสด็จเข้าไปยืนหลับพระเนตรอยู่ประมาณ 10 นาที แล้วลืมพระเนตรตรัสกับพระยากำแพงเพชร(น้อย)ผู้เป็นหลานว่าให้ขุดปลวกเดี๋ยวนี้ มีใบเสมาจารึก เมื่อขุดปลวกก็พบใบเสมานั้นจริง เมื่อล้างน้ำทำความสะอาดแล้ว ทรงอ่านและแปลศิลาจารึก พร้อมเสวยเพลในวัดนั้น เมื่อแปลจารึกแล้วก็มีรับสั่งว่า มีพระธาตุอยู่ฝังโน้น ฝังตะวันตกด้านวังแปบ ให้รีบหาคนไปถากถาง พระยากำแพงทำตามรับสั่งก็พบพระธาตุ ปัจจุบันคือวัดพระบรมธาตุ มีพระธาตุครบถ้วน จึงได้ย้ายเซलय ชาวลาว 100 ครอบครัวที่อยู่เกาะยายจั่น วัดป่าหมี เป็นเลกเฝ้าพระธาตุไปอยู่ตำบลนครชุม.จนปัจจุบัน ส่วนวัดชัยพฤกษ์กลายเป็นวัดเสด็จ เพราะสมเด็จพระพุฒาจารย์โตเสด็จมาประพาสวัดนี้

จารึกนี้ นักประวัติศาสตร์ เรียกกันว่าจารึกหลักที่ ๓ หรือจารึกนครชุม ผู้จารึกคือพญาสิทธิ พระธรรมราชาที่ ๑ ใจความกล่าวถึง ประดิษฐานพระศรีรัตนมหาธาตุและได้ปลุกพระศรีมหาโพธิ์ ซึ่งได้มาจากลังกาทวีป ไว้ที่วัดพระบรมธาตุนครชุมปัจจุบันนี้ จารึกนครชุมหลักนี้ได้นามากรุงเทพ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๙ พร้อมกับรูปพระอิศวร (หลักที่ ๑๓) นับได้ว่าสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต) มีพระคุณต่อชาวปากคลองและชาวกำแพงเพชร ในการค้นพบจารึกนครชุมและวัดพระบรมธาตุ ทำให้คนกำแพงได้ทราบเรื่องราวของตนเองได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต), จารึกนครชุม

ที่มา : สันติ อภัยราช. (2549). จดหมายเหตุวัฒนธรรมกำแพงเพชร.

<http://www.sunti-apairach.com/letter/index.php?>

รวบรวมและจัดทำข้อมูล : กาญจนา จันทร์สิงห์

วันที่ : 2020-04-17

https://arit.kpru.ac.th/ap2/local/?nu=pages&page_id=1414&code_db=610001&code_type=01